

Yazar: (E)Tuğg.Dr.Oktay Bingöl

Terör Sorununun Çözümü İçin Tespitler (1): Terör Örgütleri Nasıl Sonlanıyor? PKK İçin Yansımalar

Türkiye’de hemen her yıl bahar ve yaz aylarında artan terör olayları, PKK’nın dağdan indirilmesi ve silah bırakmasının sağlanması üzerine analiz, değerlendirme ve tartışmaların ivme kazanmasına neden oluyor. Kimi uzmanlar, İspanya’nın ve İngiltere’nin ETA ve IRA ile yaşadığı süreçleri sihirli bir reçete olarak gündeme getiriyor; bazıları, askeri mücadele seçeneği yerine polisiye tedbirleri öne çıkararak yeni strateji geliştirdiğini düşünüyor. Bazı uzmanlar ise daha ileri giderek, PKK ile güvenlik odaklı mücadeleye toptan karşı çıkıyor ve PKK’nın taleplerinin koşulsuz kabulünün “dağdan inişin” tek seçeneği olduğunu göstermeye çalışıyor. Bu tartışmalarda, etnik ve ayrılıkçı terörü de ortaya çıkaran ve besleyen çok katmanlı zeminin de ortadan kaldırılmasını kapsamaması gereken “Kürt Sorununun Çözümü” ile PKK’ya karşı mücadelenin sıklıkla birbirine karıştırıldığı, indirgemeci bir yaklaşımla PKK taleplerinin kabulünün “Kürt Sorununun Çözümüne” eşitlendiği dikkat çekiyor.

Türkiye’deki kimi uzmanların eseri olarak ortaya çıkan yukarıdaki görüntünün gerçeği ne kadar yansıttığı, yapılan tespitlerin ne kadar doğru olduğu, reçetelerde yazılanların ve içeriklerinin gerçekte ne anlama geldiğinin sorgulanması, öncelikli etik ve bilimsel bir görev olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda genelde Türkiye kamuoyunun, özelde ise konuyla ilgili akademik çevrelerin doğru bilgilendirilmesi açısından bir yazı dizisi tasarlanmıştır. Bu yazılarda;

-2008 yılında RAND isimli düşünce kuruluşu tarafından hazırlanan “Terörist Gruplar Nasıl Sonlanır?” konulu araştırma,

-Aynı kuruluş tarafından 2010 yılında hazırlanan “İsyanlar Nasıl Sonlanır?” konulu araştırma,

-İspanya’nın BASK bölgesi ve ETA’nın, “Kürt Sorunu” ve PKK ile benzerlik ve farklılıkları,

-“Kuzey İrlanda Sorunu” ve IRA’nın “Kürt Sorunu” ve PKK ile benzerlik ve farklılıkları,

-Sri Lanka’da Etnik Sorun ve Tamil Grubu’nun PKK ile benzerlik ve farklılıkları incelenecektir.

Dizinin ilki olan bu yazıda, RAND isimli düşünce kuruluşu tarafından 2008 yılında hazırlanan “Terörist Gruplar Nasıl Sonlanır?” konulu araştırmanın bazı önemli tespitleri tartışılacak ve PKK’ya yansımaları yorumlanacaktır.

Seth G. Jones ve Martin C. Libicki tarafından hazırlanan “Terörist gruplar Nasıl Sonlanır?” (How Terrorists Groups End?) isimli RAND Raporu’nda¹ 1968-2006 yılları arasında varlık gösteren 648 terörist grup araştırmaya konu ediliyor. Araştırmaya göre bütün terörist gruplar ilelebet devam etmiyor, bir şekilde etkinliklerini kaybederek sonlanıyorlar.

¹ Seth G. Jones, Martin C. Libicki; “How Terrorists Groups End”,

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2008/RAND_MG741-1.pdf(30 Mayıs 2012)

Grupların %43'ü siyasi sürece dâhil olarak, yani "düz ovada siyasete" girerek faaliyetlerini bitiriyor, %40'ı polisiye önlemlerle, %7'si askeri harekâtla etkisiz hale getiriliyor, %10'u ise zafer kazanarak amaçlarına ulaştıkları için ortadan kalkıyor. Yukarıdaki yöntemlerin başarısı terörist grupların nihai hedefleri ile doğrudan ilişkili görünüyor. Dar kapsamlı hedeflere sahip olan terörist örgütler siyasi uzlaşya daha yatkınlar, bağımsızlık, özerklik ve toprak koparmayı hedefleyen gruplar siyasi uzlaşmadan ziyade polisiye ve askeri yöntemlerle yok edilebiliyor.

Raporda "İsyan"; terörden farklı olarak, bir ülkedeki devleti ortadan kaldırmaya veya ondan ayrılmaya çalışan grup veya grupların yürüttüğü bir iç çatışmanın varlığı, çatışma süresince her iki taraftan 100'den fazla olmak üzere toplam 1.000'den fazla can kaybı olması özellikleri ile tanımlanmaktadır.

İsyan halinde bulunan, iyi eğitilmiş, nispeten büyük güce sahip ve iyi silahlanmış terörist gruplara karşı bazı sınırlamalara rağmen askeri mücadele en etkin yöntem olarak ortaya çıkıyor. Sınırlamaların başında ise hava unsurları gibi öldürücü vasıtaların hedef seçiminde ve ateş altına alınmasında sivillere zarar verme riski geliyor. Bu durumda bile askeri kuvvetlerin kullanımı bir zorunluluk olarak ortaya çıkıyor.

Askeri mücadelenin, başarılı bir isyana karşı koyma stratejisinin vazgeçilmez elmanı olduğu ifade ediliyor. Askeri kuvvetlerin; teröristlerin yakalanması ve etkisizleştirilmesi, bazı durumlarda teröre destek veren ülkelerdeki üslerin ortadan kaldırılması, hava harekâtı ile terörist kamplarının baskı altında tutulması, terör örgütünün psikolojik olarak çökertilmesi, hava keşifleri ile hareketlerinin kısıtlanması için kullanılması gerektiği öne sürülüyor. Ayrıca, askeri kuvvet kullanma tehdidinin bile, çoğu durumlarda terörü destekleyen ülkelerin bu tutumlarından vazgeçmelerini sağlayabildiği dile getiriliyor.

Raporda terörist gruplar; ideolojik eğilimlerine göre sol, sağ, milliyetçi ve dini örgütler olarak sınıflanmakta; milliyetçi gruplar, bağımsızlık, bölgesel hâkimiyet veya özerklik amaçlayan gruplar olarak tanımlanmaktadır. Milliyetçi grupların etnik gruplarından aldıkları destek nedeniyle daha uzun ömürlü olduğu görülmektedir. Ülkedeki kötü ekonomik koşullar, eşitsizlik ve ayrımcılık ile demokratik olmayan yönetimler de terör örgütlerinin ömrünü uzatmaktadır.

Terör örgütlerinin ömrü, terörist sayılarının fazlalığı ile doğrudan bağlantılı. Bu kapsamda terör örgütleri; çok büyük (10.000'den fazla terörist), büyük (1.000-10.000 arası), orta (100-1.000), küçük (100'den az) olarak sıralanıyor. Büyük gruplar varlıklarını uzun süre devam ettirebiliyor. Terörist sayıları 1.000'den az olan örgütlerin siyasi sürece katılmaları ve polisiye tedbirlerle etkisizleştirilmesi mümkün iken, 1.000 teröristten daha fazlasına sahip olanlar ile uzlaşılması zor ve askeri mücadele kaçınılmaz olmakta. Terör örgütleri terörist sayıları azaldıkça fayda maliyet analizine daha yatkınlar.

Tekrar vurgulamak gerekirse, polisiye tedbirler orta ve küçük gruplara karşı oldukça etkili iken büyük gruplara karşı tek başına bir şey ifade etmiyor. Bu durumun tersine askeri tedbirler büyük gruplara karşı vazgeçilmez metot olarak görülüyor.

Raporda PKK; orta büyüklükte (1.000-10.000 arası terörist), milliyetçi, toprak hakimiyetini amaçlayan bir örgüt olarak tanımlanıyor.

Yukarıdaki tespitlerden hareketle PKK ile ilgili aşağıdaki değerlendirmelerin yapılması mümkündür.

-PKK'nın büyük ve etnik tabanlı milliyetçi bir örgüt olarak uzun ömürlü olması ve yaklaşık 30 yıldır ortadan kalkmaması, Türkiye'ye özgü istisnai bir durum değil, aksine onlarca ülkeyi ilgilendiren yaygın bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

-Terör örgütlerinin herhangi bir dönemde bölünmesi veya güç kaybederek etkisizleşmesi, ancak sonrasında tekrar güçlenerek etkinlik kazanması tarihsel olarak bir çok örnekle kanıtlanmaktadır. Bu bağlamda PKK'nın da 1990'ların sonunda büyük kayıplar vererek askeri olarak yenilmesi ve Suriye'nin desteğinin kesilmesi ile etkisizleşmesi, ancak 2004 sonrası yeniden güç kazanması; teröristlere karşı uygulanan stratejinin başarısızlığından ziyade terörü besleyen çok katmanlı zeminin devamıyla açıklanabilecek bir durum olarak ortaya çıkıyor.

-PKK, 1990'ların sonlarındaki askeri yenilgisi, dış desteğin önemli bir kısmını kaybetmesi ve Öcalan'ın yakalanması sonucu fayda maliyet analizi yapmak zorunda kalarak, kısmen dar kapsamlı hedeflere yönelmiştir. Ancak bugün gelinen noktada, askeri stratejinin hukuka ve insan haklarına saygılı ancak kararlı bir şekilde uygulanmasına engel olan başta psikolojik ve moral gücü olmak üzere olumsuz koşullara ilaveten İran, Irak, Suriye ve İsrail ile ilişkilerimizin kötüleşmesi PKK'nın güç kazanmasına ve yeni bir fayda maliyet analizi yapmasına uygun zemin yaratmaktadır.

-PKK'nın silah bırakması ve siyasi süreci katılıma ikna olması için gücünün 1.000 teröristin altına indirilmesi gerekiyor. Bu ise yukarıda tanımlanan ortam nedeniyle şimdilik zor görünüyor.

-PKK'nın dağdan inip siyasete girmesi ve PKK'nın zaferinin ilan edilmesi dışında uygun strateji, her koşulda polisin ve istihbaratın desteğinde askeri mücadeledir.

-Askeri stratejinin; hava unsurlarının kullanılması ile sınır ötesi hava ve kara hareketini, yurt içi ve dışı özel kuvvet hareketini de içermesi 1968'den günümüze dünya uygulamaları dikkate alındığında ve RAND raporu verilerine göre normal olarak görülmektedir. Bununla birlikte, stratejinin planlanması, uygulanması, personelin eğitimi, uygun teknik ve taktiklerin kullanılması, teçhizat ve teşkilat gibi konular en az stratejinin kendisi kadar önemlidir ve bu yazının kapsamına alınmamıştır.

Bir sonraki yazıda RAND'ın ikinci raporu olan "İsyanlar Nasıl Sonlanır?" (How Insurgencies End?) ve PKK'ya yansımaları tartışılacaktır.

